

REGGELŐ.

Pesten csötörtökön november 15^{kén} 1838.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is vált-hatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p.p.

ELBESZÉLÉS.

Falusi temetés.

Még igen fiatal valék, midőn a' fájdalmaknak már egész se-regét tanultam ismerni. Születésem helye, a' kisded városka, gyű-löletes lön előttem; mint gyermek olly vidámon éltem ott, mint ifjú olly boldog valék szerelmekben, és azután — de egyikre sem akarok panaszkodni, kik életem napjait megkeseríték, még ellene sem; mindnyájan gyöngék 's hiúk vagyunk; de ő engem igen igen szerencsétlenné tön. „Menj utazni — monda egy barátom — igéző tájakat fogsz látni, idegen embereket ismerni tanulni; szórakozást lelendesz; nézeteid a' világról és életről szabadabbak 's terjedelmes-bek leendnek. — Én elutaztam. — Ah, igen, ez utazásomban sokat tanultam; láttam, hogy mindennek kijutott a' maga fájdalma, 's néha az ollyannak, kinek türese mellett még mosolygni 's vidám arcot is kell mutatni, a' legsúlyosabb. E' körülmény bánatomnak csende-sen és férjfiásan viselésére tanított-meg.

A' hegyeket minden irányban megjártam; a' vad, fölséges vi-dék elbájolt; a' világtól és emberektől majdnem egészen elkülönözt hegylakosok és pörök őszinte, nyílt lelkülete gyönyörködtetett engem, úgy nevezett jó társaságainkban éveken át élni kárhoztatottat. De végre a' hegyeket 's annak szerettem lakóit is oda kelle hagynom, 's ismét a' lapályra szálltam. Az utósó hegyről egy dicső reggelen ballagtam lefelé, 's egy pompás folyamnak, az előttem fekvő vé-getlen síkságot átkanyargónak, folyását követtem. Lassan és kése-delmezve haladtam előbbre; kit remény éltet, kinek hazája van, hol epedve várnak reá, örömmel sietteti lépteit; — én lassan halad-haték, reám senki sem várt szerető gonddal.

Igy hamar utóérhete egy kis karavan, melly jóval utánam volt. Ez egy koros férjfiúból, papi ruhába öltözöttből, a' feszületet emelő sekrestyéből és tizenhnyolcz vagy húsz feketén öltözött gyermekből, egy falusi iskolának reményteljes ifjúságából állott. A' lelkész ba-rátságosan üdvözölt, és beszédbe eredt velem; a' tisztos ősznek min-den szava olly egyszerű 's még is olly való, előadása olly piperét-

len és nyájas volt, hogy társaságán mondhatlanul örvendék. Hivatala most plebaniájához tartozó egyik faluba szállítá temetésre, 's ő szeretett, boldogult bűnvallójának életrajzát következőleg beszélte-el.

A' béke megkötetése után két kiszolgált katona jött a' faluba. Egyik, Borsos nevű, ott született, 's most atyai örökét jött átvenni, mellyhez még harczban szerzett tetemes zsákmánya, és zsoldjának megtakarított egy része is járulván, szép vagyonkát szerezhete; a' másikat, Erdöst, senki sem ismerte. Borsos, midőn katonának fogatott, egy hű jegyest hagyott honn; most, eltűnt évek hosszú sora után, a' hozzá hű maradt kedvest lakába vitte. Erdősnek, barátjának nem kedvezett ugy a' szerencse: Erdős szegény volt; de Borsos lakást adott neki, asztalánál éteté, 's ő azért barátjának a' mezei munkák elvégzésében volt segédül. Borsos sokszor beszélte-el nejének és szomszédainak, hogy ő 's Erdős mindig jó barátok voltak, hogy gyakran megoszták egymással utósó darabka kenyérüket, 's csobolyóban maradt vég csep vizüket. Egykor az ezred egész napon át tűzben állott, 's a' francziák dühös megrohanásai ellen egy halmot kelle védelmeznie, melly alkalommal soknak hunyt-le élte csillaga, sok pedig megsebesített; végre az ellenség még is győzött, 's mieinknek sietve kellett visszavonulniok. Borsosnak fejét egy gömb találta; eszméletlenül rogyott-le a' sebesedett, az ostromlók diadal-ujongatás közt gázoltak rajta keresztül, és ő el vala veszve: — de egy bará'ja volt; ez a' győzelmesek sűrű csapatja közt szuronyyal magának utat nyitván, a' sebesültet vállára emeli; minden felől gömbök süvöltének a' bátor bajnok után; egy golyó fejét surolta, a' másik karán hatott keresztül; de ő minden vérveszteségbeli gyöngesége mellett sem hagyta-el bajtársát, hanem tovább vonszolá, és a' halál-veszélyből szerencsésen kiragadta.

Két évi házasság után Annája egy fiat szült Borsosnak, ki keresztapja nevére Erdős Vincének kereszteltetett. Erdős barátja fiát gyöngéden szerette, naponként karain hordozta; mi által ugy magához is szoktatta a' gyermeket, hogy az örömebb ment hozzá, mint anyjához, ki e' gyermeki hajlandóságért szinte irigykedni kezdett a' próbált hűségű barátára.

Midőn Vincze harmadik évébe jutott, e' környéken egy gonosz nemű láz dühöngött, melly a' meglepettet bizonyos sirba vitte; Vincze szülőire is elragadt e' kór. Erdős olly iparral és önmegtadással ápolta a' betegeket; minőt a' földön ritkán találhatni. De a' derék házaspárnak halála el volt végezve. Az anyának utósó sohaja fija neve volt, 's midőn az enyészet a' bátor katona ágyához lépett, az barátja kezét megszorítá. — „Nyugodtan halok-meg —

mond a' haldokló — Vinczém nem lesz árva, mert te még élsz! — És Erdős szent esküvel fogadá, hogy a' gyermekről, mint ön fijáról, gondoskodand.

Esküjét megszegte; igaz, a' derék Borsos halála után még sok évig szerette Vinczét, mint saját fiját; iskolába küldte, 's mindent elkövetett, hogy belőle derék embert neveljen: de ez megváltozott. — Erdős már jól túl haladta a' negyvenet; de e' mellett még is szép, esinos férjfiú volt. Egyszer csak az a' hír kezdett szárnyalni, hogy Erdős vőlegény, 's Agnes, egy szegény zsellérnek leánya, három mértföldnyire körül belől legszebb hölgy, mátkája. A' hír valóságáról csak hamar meggyőződtem, mert Erdős hozzám jött 's kért, hogy Agnessal összekelését hirdetném-ki annak rendje szerint háromszor. Nem sokára megtörtént a' lakodalom is; ez volt a' legszebb pár, melyet életemben összeesketttem; pedig, higgye-el ön, hogy hiveim között sok szép személy van. Szegény Vinczének azonban kevés jót hozott apai barátjának szép neje; mert lelke nem volt szép és tiszta, 's a' szegény gyermeknek, kit gyűlölt minden alap nélkül, napjait számtalanszor megkeseríté. — Vincze mindent szeliden 's békével türt-el. Midőn Agnes szidalmazta, midőn a' neje által felingerlett Erdős is iránta durva, kemény volt, nem daczolt vele, hanem mint boldogult apjának barátját folyvást szerette; mi több, midőn Agnes egy gyermeket szült, kit apja végetlen szeretettel ápolt, míg szíve Vinczétől ming inkább elhajlott, sőt midőn azon házban, melyet apai barátja szülőitől örökölt, csak mint idegen nézeték is, mindig forrón vonszódott hozzá; mert ő az üdvös oktatásokat, mint fájdalom! sokan, nemcsak szavaknak nézte, melyeket az iskolában könyv nélkül kell megtanulni, hanem mélyen szívébe is véste. Ah szegény Vincze! legjobb tanítványom volt; szelid, szorgalmas, erényes; 's nekem, elévült férjfiúnak, most őt el kell temetnem. Erdős neje lebetegedésének második hetében meghalt; a' kis leány, melyet szerető férjének szült, anyjának valóságos képmása volt; az apa csupán gyermekében élt; az volt egyedüli gyámola, egyedüli reménye, bálványa a' földön; annak áldozta-fel esküjét, barátja emlékét, mint a' pogányok szokják a' legbecsesbet, mivel birnak, bálványaiknak feláldozni. Mert midőn Klári, a' kis leány, 6-dik évét betölté, bérce terheként nyomta az apának keblét azon gondolat, hogy ő szegény, 's hogy gyermeke, az ő szemefénye, földhöz ragadt szegény lesz, ha őt a' mindenható az életből kiszóllitandja. Volt még egy eszköz vagyonhoz jutni, 's Erdős ehhez folyamodott. Egy reggel hosszú számadást nyújtott-be az uriszékhez, mellyben elmaradt bérét, Vinczének boldogult apjánál több évi szolgálatáért, és az árva neveltetésére fordított költség-

rünk. A' miveltség fokára emelkedett Bécset és szorgalmas lakosait kedvelem, de hazámon ki nem hamvadó indulattal csüggek.

Bécsből magyar országra három uton érkezhetni, ugymint Dunán, a' fő országuton, és a' vas pályán Deutsch Wagramig, innét gyorsszekeren Pozsonba. Az első, gőzhajóink induló helye távulsága miatt nem kevésbé alkalmatlan. — Ha nem tudnád, tehát tudd meg: hogy a' nagy Duna Bécsből tova foly-el, 's a' városba csak a' Nussdorf előtt kiváló Dunacsatorna jó, mely Bécsen alul szakad ismét a' Dunába. E' csatorna megbir minden itt használni szokott dunahajót; és ezek megterhelhetvén, innét indulnak fel- 's lefelé.

A' nagy országuton járás hosszab az utósónál; azért is ezt választám. — Eddig nem emlitém, hogy a' vasuton járás is mulatság neme a' Bécsieknel; D. Wagramba mindennap tizenkét 's több szekérrel, — mellyek egyenként 24 személyre készítvék, — esik kirándulás, hol két fényes *Restauratio* (vendéglő ház) ajálja gyönyöreit. Én is több alkalemmal vevék részt e' tündéri utazásban, 's bámulám a' bécsi mulatozási szenvedélyt; mert vagy kétszer ázva értek haza a' fedetlen kocsiban ülők.

A' gőzkocsik a' Praterből indulnak-ki, hol pompás és czélirányos épületek tettek a' társaság által.

Indulásom igen kellemes tiszta napon történt; 's a' *Vindobona* nevű gőzkocsi pontosan indulván, 28 percz múlva már két 's fél mértföldre, Wagramban szálltam-ki. Innét gyors szekeren tovább menvén a' híres March-mezőn haladt előre utam a' nélkül, hogy valami nevezetesség akadt volna élémbe, a' magyar határhoz közel álló néhai *Savoyi Eugen* ismeretes kastélján kívül. De azért nem komorított unalom, mert részint gyorsszekéri társaságunk, részint a' messze terjedő kilátás rövidde tevék különben sem hosszú utamat.

Láthatárunkon elsőbben is a' Duna füzesein túl Német-Óvárnak fenn említett agg temploma, és Hainburg, fölötté koronaként sötétlő omladékvárával tűnének-fel; későbbben pedig Farkasvölgy puszta falai, és a' Duna bal partján emelkedő *dév éni* romok, mellyek élő tanúk, hogy a' csudált Napoleon hősei milly barbar tettekben keresék a' vitézi nagyságot. Északra Morva felé végetlen térség szélesül-el a' szem előtt.

Ez uton fog, ugy hiszem, az éjszaki, vas útnak pozsohi ága jönni.

A' sáros medrű Morva vize, mely Dévénnél egyesül Dunánkkal — képez Ausztria és hazánk közt határvonalt, 's rajta hosszú fahid vezet a' magyar — vagy itt helyesebben — tót földre; mert alig zörge-át kocsink a' hidon, már is megcsendült fülemben hazám nyelvbábele, néhány tót asszony döcögven-el mellettünk.

Mintegy öt órai szekerezés után az alkony homályában ismét látám a' még mindig gyászoló pozsoni várat és sz. Márton kormos egyházát. — Adjon a' Magyarok Istene honunknak szép jövőndőt: — és téged tartson-meg sokáig hű L—dnak! T—i L.

TERMÉSZETI TÖRTÉNET 'S TUDOMÁNY.

Tengeri vidra. Legügyesebb tengeri-vidra-vadászok az Aleutok. E' vállalkozó szellemű nép gyakran igen messze utra indul töredékeny sajkájában a' tengeri vidra fölkeresésére. Így p. o. Kadjaktól délnek az aleuti szigetek minden öblét, a' kadjaki kerület legvégső csúcsáig minden szigetet bebarangolnak; keletnek pedig a' szárazföld partjai körül és koljüski tengernek minden szorosán át 1000 söt több olasz mértföldnyire is kirándulnak. Azon időben, midőn még minden kis öböl, minden homokponk és szikla fedve volt tengeri vidrával, csupán Kadjakból több sajka indult ki öt száznál ez állat fölkeresése és kelepczébe ejtésére. Az Aleutot sem a' hely távolsága, hol a' vidra tanyázni szokott, sem a' szikla meredeksége, mellyen az üldözött vad menedéket keres, de még a' partról távozás és könnyű sajkájával a' széles nagy tengerre ereszkedés sem gátolhatja szándéka kivitelében.

Az orosz kereskedő társaság minden kitelhető módon igyekszik az Aleutoknak vadász szenvedélyét nevelni, és e' célból a' tengeri vidra-vadászatra annyi sajka gyűlhet össze, mennyit az Aleutok szükségesnek látnak.

E' szerint tavasszal a' már előre meghatározott gyűlhelyen összejönnek, és tavaszho vége felé vagy tavaszutó hó elején 30 — 100 sajkával utnak indulnak az arany gypjú fölkeresésére.

Csapat fejevé egyik legtiszteltebb főnöküket választják. Illy kirándulások évenként történnek a' kurili, atkai, unacskai és kadjaki kerületekben, 's a' tér, mellyet bejárnak, néha 3.000 olasz mértföldnyire is terjed.

A' vadászat maga igen mulattató látványul szolgál a' szemnek. Ha egész csapat összegyűlt a' partnak egy helyén, hol tengeri vidrát gyanítanak, csak tiszta időre és csendes tükörré simult tengerre várnak. Ha kívánságuk teljesül, minden sajka a' hullámokba meríti evező lapátjait, és a' parttól néha 40 verstnyire is eltávozik azon hely fölkeresésére, hol a' vidrák ösztönével ismeretes Aleutok állítása szerint ez állatok tartózkodnak. Oda érve, a' sajkák egyenes vonalban állnak, de úgy, hogy minden két jármű között annyi nyílás maradjon, hogy az akármely részről felbukó vidrát azonnal megpillanthassák, az az, mintegy 250 ölnyi tér; e' szerint egy 30 sajkából álló osztály 10 — 12 verstnyi tért foglal-el. Mennél nagyobb a' sajkák száma, annál tömöttebb vonalban állnak. Mihelyest mindenik elfoglalta rendelt helyét, tekintete sajkája körül azonnal a' tenger tükrére van függesztve. Az Aleut éles szemét semmi tárgy sem kerüli-el; legkisebb fekete pontocskában, melly csak egy pillanatra mutatja magát a' viz felületén, megismeri gyakorlott szeme a' vidrát. Azon sajka, mellyről az állatot megpillanták, nyíl-sebességgel azon helyre evez, hol a' vidra lebukott; ott evező lapátját kiemeli a' vizből, és mozdulatlan megáll. Alig történt ez meg, egész vadász-sereg megindul; a' hosszú vonalból egy széles kör alakul, mellynek középpontja az evezőjét vizből kiemelt sajka; ez most lassan azon hely felé sikamlik, mellyen a' vidrának ujabbi felbukását reménylik, 's mihelyest az állat mutatja magát, az Aleut egy készen tartott nyilat reá lö. Ezen első lövés ritkán halálos;

sőt mi több még ritkán jut a' távoli célponthoz is; a' vidra azon pillanatban ismét habokba rejtezik. A' középponti sajkán ismét felemeltetik az evező lapát, 's a' kör ismét összőbb szorul; az ellankadt vidra többször felmerül, 's mindannyiszor minden részről nyilak röpítettnek reá; végre a' megölt vagy vérvesztés által eltikkadt állat annak esik martalékul, ki nyilát legközelebb lőtte fejéhez. Ha egyszerre több vidra is merül-fel, ha elég sajka van, több kör is alakul. E' kifejléseknél (evolutio) a' sajkáknak minden mozdulata bámulatos sebességgel és pontossággal történik; e' mellett siri csend terjeng a' tenger fölött, melyet csak a' repülő nyilak süvöltése zavar-meg koronként. Legvakmerészebbek e' vidra-vadászok között a' rőkaszigeti Aleutok, kik télen át is kirándulnak ez állat üldözésére; azonban valamint nem kedvező a' vállalatnak ez időszak, úgy a' martalék is csekélység. Ha a' fennebb említett vadászatnál a' sajkák mozgalmainak gyorsasága és szabatossága, az Aleutok sólyom szemé és nyilazási ügyességük elálmélkodtatja a' nézőt; e' téli vadászat 's a' vele járó vakmerőség és ügyesség legnagyobb csudálkozásra ragadja azt. Legzordabb téli zivatar alkalmával a' vidra kis lakatlan szigetek partjain vagy magánosan álló kopár szirtesupon szokott enyhelyet keresni, 's ha illyet talált, és óvatos körülnézés után meggyőződött, hogy közelben nincs ember, gombolyagba tekerődve lefekszik és elalszik. Két Aleut két egyszerű sajkában a' szirthoz közelít, és pedig még a' szél dühének kitett oldalról. Az első sajkában ülő vadász, kezében löszert vagy buzgányt tartva feláll, 's e' helyzetben várakozik valamely feldagadó hullámra, mely sajkáját tajtékos hátára kapva a' szirttetőhöz közel szállítsa. Most villám sebességgel a' sziklára szökik, míg társa a' sajkát biztos helyre viszi, az alvó állat felé vonul, 's vagy agyon lövi vagy buzgánnyal sujtja-le, és egy feldagadó hullám 's társa segedelmével ismét sajkájába hág.

Az atkai kerület némely szigetein hálókka fogják a' vidrát, melyek ahhoz alkalmas helyeken feszítettvén-ki, az állat bele keveredik. Néha a' homok-ponkokon heverőket buzgánnyal is sujtják-le; de illy könnyen ritkán jutnak martalékukhoz.

A' természetbúvárokra nézve csak azt tartjuk megjegyzendőnek, hogy a' tengeri-vidra lakása Amerika nyugoti partjain nem a' Nutka Sundnál határozódik, mint Blumenbach állítja, hanem Kaliforniának még északi és déli partjain, sőt Seros szigettől délnek az északi szélesség 27° alatt is lakik.

Minden vadászat közt ez állat kíván legtöbb tapasztalást, ügyességet 's türelmet; a' medve-főka, tengeri oroszlán, rozmár 's a' t. minden nagysága mellett is sokkal könnyebben elejthető, mint a' vidra.

KÜLÖNFÉLE.

Lélekismeretes tolvaj. Bizonyos londoni kereskedő gyanakodott inasára, és szinte bizonyosan hitte, hogy pénzét a' hivatlan pénztárnok dézmálgatja. Sokáig gondolkodott, mint kaphatná tetten a' tolvajt; végre néhány darab korona, fél koronára és sillingre bizonyos jelt csinált. E' jegyes pénz szekrényébe tette, 's azt gondosan bezárván kulcsát magához vette. Másnap, midőn pénzét megszámolná, látta, hogy annak majdnem harmada hiányzik. Azonnal szolgáját szöllítja tehát, 's parancsolja neki, hogy forgassa-ki zsebeit, melyek az elorzott jegyes pénzt csakugyan ki is adták. Tagadás itt

hasztalan volt volna. E' szerint megvallá urának, hogy két év óta egyeleve csak keveset, idővel azonban mindig többet többet idegenített-el a' pénzes szekrényből. — „Jegyző könyvemből, melybe a' legutolsó fillért is lélekismeretesen följegyeztem, megláthatja ön — monda a' pseudo-Mercur — mennyit csentem-el. Igaz, hogy a' pénz nincs már meg, mert azon mértékben, mint bevettem, el is költém; azonban mire adtam-ki, hasonlólag híven följegyzém.” — És a' lélekismeretes gazember csakugyan elébe is tette urának számadási könyvét, melybe olly rendszeresen volt minden bevétel és kiadás följegyezve, hogy hasonlót mindenkinek ajánlhatni. A' jegyzőkönyvből megbizonyodott, hogy az enyves ujjú cselédnek mellékes jövedelme 3000 rajnai forintot tön. — „Ne kételkedjék ön — mond az eredeti tolvaj, midőn gazdáját a' számoknak összevetésével látta foglalkozni — egy fillér sem hiányzik; a' számadásról kezeskedem, hogy hibátlan. Véteknek tartottam volna, önt csak egy fillérnek fel nem jegyzésével is megcsalni. Mit szekrényéből elesítem, híven föl van jegyezve, olly igaz, mint hogy — becsületes ember vagyok. — „A' kereskedő mind a' mellett is, hogy a' kaczagást meg nem állítható a' mentegeződés mellett, még is törvény kezébe adta a' tolvajt, hogy tanuljam meg, mi szerint nem elég a' lopottnak hív följegyzése, hanem attól őrizkedni is kell. — Egy éppen hasonló eset nálunk Pesten is történt, csak hogy a' pesti tolvaj nem volt olly lélekismeretes, és följegyzés nélkül költé-el a' pénzt.

EMLEKMONDÁS.

E l m e.

Az elme a' rút fősvénységnek
Kincsért jogát el nem adja;
Örökös hive a' szépségnek,
Időnk rabságát itt hagyja.

KIS JÁNOS.

K o s z o r ú.

A' ki

Pályafutást restel, a' koszorúra nem ér.

B. SZABÓ D. után —

Tiltott szerelem. — A' fertelmes tilalmas szeretet baromi indulatokból áll; ingó, vándorló, csalárd, hamis, csak magát keresi, szereti; sem maga sem társának becsületével nem aggodik.

FALUDY FERENCZ után K H. K. J.

Jegyzékek az élet könyvéből. Ha életednek jó, egyszersmind követhető elveket akarsz kitűzni, ne csak eszedet, hanem szivedet is hívd tanácsba.

A' rossz elvek ártalmasabbak maguknál a' rossz tetteknek; mert a' rossz elvek magát az elmét rongják-meg, 's ez által elzárják a' jóra visszavezethető utat is.

MATICS IMRE.

S z ó r e j t v é n y.

Fejem 's lábom' ha levágod,
Föld alul jött lény vagyok;
Varázis erőmnek hódulni
Készek kicsinyek 's nagyok:
Arczom sárga, de nem halál;
Gyanánt tekint, ki rám talál;
Sőt a' nagy 's terjedelmes
Világ belém szerelmes.

'S a' kívül én barátkozom,
Csillogó pályán halad,
A' változékony emberszív
Hű csak én hozzám marad;
Mert bár setét helyről jövök,
Képenem a' vakító ék —
Ép tagokkal azonban
Megye leszek honunkban.
M — R. Gyuláról.

Előbbi sejtvény: b ú t o r.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazon alul, a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utza 612.